

(105. o.) Ugyancsak helytálló, hogy a tanulók hiányolják a derűt, a humort az iskolában (188. o.).

A könyv néhány fontos és gyakori pedagógiai tévedéstől óvja a tanárokat: "A mindennapi életben, de sajnos az iskolában is, gyakran és könnyen összetévesztik a kreatívat a lázadóval, a fegyelmezetlennel, a renitenssel, a mindig mindent tagadóval, a nonkonformistával." (182. o.) Meggyőző az igen gyakori "skatulyázás" elleni érveinek felvonultatása is (197. o.).

Összefoglalásként a vizsgálati eredmények és a pedagógiai gyakorlat mélyreható ismerete alapján a kreativitás és a kollektivitás együttes fejlesztésének feladataira tesz javaslatot a szerző. Gergencsik Eszter munkája további fontos kutatásokra ösztönözhet. Például: hogyan alakul a kreativitás és a kollektivitás viszonya az alacsonyabb életkorú csoportokban, illetve a közép- és felsőfokú intézményekben? Mely tényezők húzódnak egy-egy osztály kiugróan magas kreativitási szintje mögött? Miért nem nő szignifikánsan a kreativitási szint az ötödiktől a nyolcadik osztályokig?

A könyv egyaránt érdekes és tanulságos olvasmány lehet a gyakorló pedagógusok és az elméleti szakemberek számára.

Bartal Andrea

GABNAI KATALIN

DRÁMAJÁTÉKOK GYEREKEKNEK, FIATALOKNAK, FELNŐTTEKNEK

Budapest, 1987. Tankönyvkiadó

Ritka történelmi pillanat: a pedagógiai szakma elfogad-befogad egy új diszciplínát. Hiszen ennek jelképeként kell tekintenünk azt, hogy a Tankönyvkiadó gondozásában megjelent Gabnai Katalin "Drámajátékok" című könyve. A várakozás, mi tagadás, meglehetősen hosszú volt. Ez a — természetesen Moreno-t is alapító ősként tisztelő — pedagógiai irányzat, a cselekvő iskola leágazásaként az ötvenes évek közepétől bontakozott ki az angolszász országokban. Peter Slade 1954-ben megjelent munkája, a "Child Drama" tekintetük ma is az irányzat egyik bibliájának. Drámai nevelés, alkotó dramaturgia, drámapedagógia sőt színi nevelés. Sokáig keresték a mozgalom hazai pionírjai az alkalmas magyar szót, miután Angliából, a skandináv országokból, a közelebbi Ausztriából, sőt Csehszlovákiából rendre hozták haza a rossz minőségű, mégis

széjjelkapkodott, sokszorosítványokon terjesztett szakirodalom izgalmas darbjait, illetve személyesen megélt tapasztalataikat.

Nem sokkal csehországi térnyerése után nálunk is megjelentek a drámai nevelés teoretikusai és mozgalm szervezői, hozzájuk hamar hűséges csapat szegődött gyakoroló pedagógusokból, népművelő-animátorokból. Ők már tudták, amit a pedagógiai "szakma", az oktatásügy és a tankönyvkiadás reprezentánsai még nem: a drámai nevelés nem egyszerűen "színházasdi", kellemes, de bármikor nélkülözhető szabadidő-program, játék csupán, hanem a nevelésnek jóformán valamennyi színterére kínálkozó, nem kis részt alternatív pedagógiai módszeregyüttes, mely a képességek megannyi "finomfejlesztésére" alkalmas, beleértve az érzékszervi-érzelmi fejlesztéstől a kommunikáció, egyáltalán a szociális magatartás fejlesztéséhez való hozzájárulást. Úgy, ahogy a szóban forgó kézikönyvben büszke öntudattal ezt a szerző fel is sorolja:

"A jól alkalmazott dramatikus nevelés elősegíti

— a közösségben, a közösségért tevékenykedő ember aktivitásának serkentését,

— ön- és emberismeretének gazdagodását,

— alkotóképességének, önálló, rugalmas gondolkodásának a fejlődését,

— összpontosított, megtervezett munkára való szoktatását,

— testi, térbeli biztonságának javulását, időérzékük fejlődését,

— mozgásának, beszédének tisztaságát, szép és kifejező voltát.

A drámajáték gazdagítja

— az oktatómunkát, a szabadidő eltöltését,

— színesebbé, intenzívebbé teszi a korrekciós foglalkozásokat,

— viselkedési bátorságot, biztonságot nyújt a társadalmi élet sok területén (pályaválasztás, ügyintézés, családi, iskolai gondok stb.) a résztvevők korának megfelelő fokon és formában,

— könnyed és természetes kapcsolatot teremt a nemek között,

— s még az is előfordulhat, hogy valamelyes mértékben ellensúlyozza azt a passzivitást, amit a tömegkommunikációs eszközök akaratlanul is elősegítenek."

Büszke öntudattal sorolja mindezt Gabnai Katalin csaknem 33 éves könyvének 6. oldalán, hiszen társaival együtt cselekvő részese volt annak a másfél évtizedes küzdelemnek, amely a dramatikus nevelés elfogadtatásáért zajlott. Országos intézet szervező munkatársaként, tanfolyamok országot járó előadójaként, televíziós személyiségként, teoretikusként és gyerekcsoport-vezetőként. Társakat említettem az imént, e recenzióban csupán azok nevét sorolom tisztelettel, akik a reprezentatív, a szintézis igényével közreadott kötet

megjelenését, a jelképes szakmai legitimáció pillanatát már nem érték meg: Mezei Évát — az ő emlékének ajánlja a kötetet a szerző —, aztán Montágh Imrét, Dévényi Róbertét, Mérei Ferencét. Mert amíg a pedagógia, az oktatás-ügy — a mainál pedig sokkalta nyitottabb és csodaváróbb hetvenes években — igazán nem figyelt fel a dramatikus nevelés eszközrendszerében rejlő energiákra, karizmatikus erőre, addig a szociálpszichológia, a drámaesztétika és a műkedvelő művészeti mozgalom élenjáró szakemberei dajkálták, növelték, értő figyelemmel követték fejlődését. (Sőt sajátos magyar ízekkel elegyítették az általános elméletet: nemzetközi elismerés illetve azt a felismerést, hogy a magyar folklór dramatikus-táncos-ritmikus játékaik remekül illeszkednek a dramatikus nevelés alapgyakorlatai közé.)

Hogy mi volt a pedagógia, a tanügy ódzkodásának, késlekedésének oka? Vesztére először is alighanem az, hogy "céhen kívülről" érkezett, mert a "jól felparcellázott" magyar művelődés másik "skatulyájában" működtek a dramatikus nevelés első hírhözói, a közművelődésben, s ez az elválasztó fal jóformán áthatolhatatlannak bizonyult. De tán még lényegesebb az, hogy a dramatikus nevelés elvben és gyakorlatban is valóságos alternatívája a tradicionális nevelés megannyi lényegi jegyének. Itt előbb van az, akció, s csak aztán következik a szó, itt a hatalmi viszonyok nem tudnak megmaradni tanár és növendéke közt, itt teljes empátiát kell vállalni, itt a bizalom az első számú segítőtárs, itt új és új képességek, tehetségek kívánnak maguknak elismerést, a szelekció is nehezebb, no és mindez az egész ... ráadásul játék.

Erős a gyanúm, hogy ez az oka a tartózkodásnak. S ez az oka annak is, hogy a megújulás jegyében színre lépő új iskolakoncepciók, így a NYIK, a nyelvi-irodalmi-kommunikációs nevelés programja vagy a szentlőrinci modell már szívesebben építették működési elveik közé a dramatikus nevelés programját.

Gabnai Katalin könyve révén most hozzáférhetővé válik a rendszer és a hozzá tartozó módszerek sokasága a pedagógusok módszertani szabadsága jegyében működő valamennyi tanár, tanító, nevelő számára. Az elméleti fejezeteket gazdag módszerleírás kíséri, felidézõ erejű fotódokumentumokkal, tanfolyamtematikákkal, irodalomjegyzékkel kiegészítve.

Most már a "pedagógus céhen" a sor, hogy visszaigazolja: hallgat a "dramatikus nevelés" üzenetére.

Trencsényi László